

**THE NOSTALGIA OF THE COMMUNIST REGIME IN ROMANIA. A
CORRELATIONAL STUDY**

Dan Teșculă, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: *The nostalgia after the communist regime. A correlational study. Since the events of the year 1989 Romania has travelled a long road filled with obstacles. One of these seems to be an intense feeling of regret towards the past. During the present study we will focus upon presenting the sentiment of nostalgia from a psychological perspective in order to have a better understanding on what nostalgia means and how does it manifest in the evoking of the past. We shall also make a short journey into the historiography of the subject. Although it has a high degree of novelty much has been written about it, taking the shape of articles published in scientific publications. Real studies related to the nostalgia after the communist regime are only at the beginning due to the high degree of novelty mentioned earlier. In the final part of the study we shall present the research methodology which will be used, as well as the results that we expect to obtain at the end of our research.*

Keywords: *communist nostalgia, regret after the past, positive emotions, negative emotions, research methodology*

**Motto: „Mi-a plăcut să cred că important
este nu ce face istoria din noi, ci ceea ce facem noi cu
ceea ce face istoria din noi”**

Octavian Paler

În ultimii 25 de ani, de la revoluția din Decembrie 1989 și până azi, România a parcurs un drum sinuos și poticnit parcă de diverse stavile. Una dintre aceste stavile pare a fi un sentiment tot mai pregnant de regret după trecut. Desigur, trecutul este partea din viața noastră prin care ne proiectăm viitorul, fiecare dintre noi își trăiește biografia proprie într-o perioadă istoric determinată și astfel contribuie la configurarea societății, fiind în același timp și un produs al societății, dar un trecut încărcat de regrete pare o adevărată povară.

Întrebările care ne frământă (și cine nu și le-a pus ?) după evenimentele din decembrie 1989 Ce societate construim? Prin ce se diferențiază aceasta de societatea totalitară trecută? Cum ne asigură noua economie drepturile și libertățile?

Când un grup de oameni, un popor, ajunge să își plângă trecutul în care a suferit, a fost torturat, a flămânzit, i-au fost îngrădite cele mai elementare libertăți, putem spune avem un procent însemnat de oameni care, fie au o imagine imprecisă (distorsionată) produsă de mecanisme psihice necontrolate rațional, fie noua societate— deja noi am numit-o *originală* - nu are nici o regulă sau coerență.

Nostalgia este derivat din cuvintele grecești νόστος, *Nostos* (retur) , care înseamnă „întoarcere acasă“ și și άλγος, *algos* (durere) .

Acest termen apare pentru prima dată ca termen medical în contextul evocării unui sentiment de angoasă a mercenarilor elvețieni aflași departe de casa, având conotația „dor de casă”. Este descris de Johannes Hofer (1662-1752) în lucrarea „Dissertatio medica de *Nostalgia* sau *Heimwehe*” editată în 1688. Termenul medical folosit inițial, include simptomele de leșin, febră mare, indigestie, dureri de stomac și chiar moarte. Medicii militari ai secolului al 17-lea au emis ipoteza ca maladia ar fi cauza deteriorării celulelor creierului victimelor acelor vremuri. În secolul al XVIII-lea, oamenii de știință au conchis că nostalgia își pierde statutul de boală și tinde să fie văzută mai mult ca un simptom sau etapa a unui proces patologic. Mult mai târziu a primit conotația de azi.

Desigur cuvântul în sine are deferite înțelesuri: germanii, de exemplu (cei care au locuit în fostul RDG), folosesc termenul de *Ostalgie* (joc de cuvinte din *Est* și *nostalgia* - viraj nostalgic pentru timpurile trecute) când vine vorba de evocarea amintirilor legate de fosta RDG. De asemenea tot în germania se mai întâlnești și termenul *Ostalgiker*.¹ Poporul rus folosește cuvântul cu conotația unui loc pustiit sau persoane pustiite care experențiază un sentiment puternic idealizat de regret pentru gloria trecută. Fenomen similar întâlnim și în fosta Iugoslavie – așa numita *Jugonostalgia*. Revenind la *Ostalgie*, nu putem merge mai departe fără a nu menționa excelenta operă a lui Paul Cooke² în ale cărei pagini găsim un studiu foarte interesant despre ceea ce a reprezentat acest fenomen al *ostalgiei* pentru televiziune și implicit pentru mass media.

„Maladia secolului”, o vedem foarte pregnantă în spațiul „fostelor” țări comuniste, nostalgia nu mai definește doar atașamentul pentru un loc cunoscut, iubit, familiar, ci și dorul după un timp trecut, uneori doar imaginat, întotdeauna idealizat, și imposibil de recuperat.

¹Dominic Boyer - *Ostalgie și Politica de viitor, în Germania de Est*. în *Cultura Publică* 18 (2) :361-381.

² Paul Cooke – *Representing East Germany since unification; From colonization to nostalgia*, Berg Publishers, New York, 2005.

Nostalgia nu este doar retrospectivă, poate fi și prospectivă. Spre deosebire de melancolie care este limitată la conștiința personală, nostalgia se referă la relația dintre biografia individuală și biografia grupurilor, dintre memoria personală și cea colectivă. Are o dimensiune utopică, doar că nu mai este direcționată către viitor. Nostalgicul își dorește să reviziteze timpul și spațiul, refuzând să accepte ireversibilitatea acestuia și simțindu-se sufocat de limitele convenționale ale celor două concepte. Nostalgia este în cele din urmă o revoltă împotriva ideii moderne de timp, a timpului istoric ce presupune progres.³

Din punct de vedere istoriografic scrierile despre sentimentul nostalgic după regimul comunist sunt la început de drum, abia astăzi încep să își facă simțită prezența, mai ales în cercetările din domeniul socialului, așa încât noi vom trece în revistă istoriografia acestei perioade controversate care abia acum suscită interes. Istoriografia comunismului, în general, este foarte vastă, fiind scrise în Occident nenumărate opera, devenite azi fundamentale.

Tzvetan Todorov, în scurta și totuși cuprinzătoarea sa operă, *Abuzurile memoriei*, în analiza făcută memoriei, pune accent pe componenta rememorare, având ca punct de interes central necesitatea consemnării trecutului. El argumentează că întrebările uzuale de tip “ce?”, “de ce?”, “cum?”, nu sunt relevante sau chiar sunt inutile și dăunătoare, și că fixarea trecutului trebuie făcută printr-un proces complex de selectare a datelor / informațiilor, de prelucrare justă a lor și de orientare a lor spre viitor. În acest sens Todorov face o distincție între două tipuri de memorie “memoria literară” – care redă evenimentul trecut sub formă singulară, narativă, poveste, fără legătură cu prezentul și viitorul. El subliniază că acest procedeu poate fi periculos întrucât prezentul și viitorul ar sta permanent sub spectrul „victimizărilor”, al „traumatizărilor”, ceea ce ar putea permanentiza statutul de victimă a unui popor. Ba chiar mai mult, spune autorul, s-ar putea intensifica emoțiile trăite în detrimentul adevărului istoric. Tot în acest sens, autorul, încă din debutul lucrării arată cum sistemele politice totalitare au impus monopolul asupra memoriei dorind controlul acesteia ”până în străfundurile sale intime”⁴ de aici rezultând și emotivitatea puternică în evocarea unui trecut totalitar care nu este și adevărul despre acesta. În final Todorov este interesat de o combinație între cele două tipuri de memorie „Memoria este mereu și necesar” și este spune autorul”o interacțiune a celor două”⁵ Însuși Nietzsche spune că o „recuperare integral a trecutului este utopică și nesănătoasă”, de aceea profesorul bulgar pune accentul pe păstrarea trecutului prin

³Davis, Fred - *Dorinta de ieri: o sociologie a Nostalgia*. New York: Free Press, 1979.

⁴Tzvetan Todorov - *Abuzurile memoriei*, Ed. Armacord, Timișoara, 1999, p9.

⁵*Ibidem*, p32

procesarea informației și selecție organizată. Jocul de cuvinte folosite chiar din titlu ”uz” și „abuz” arată clar cum poate fi manipulate sau nu faptul istoric.

Cea de-a doua memorie descrisă de Todorov, „memoria exemplară” ar putea să fie luată ca formă de procesare a informațiilor, rațional și prin analogii de la simplu la complex ar fi cea care fixează informația în memoria colectivă cel mai corect. ”Munca istoricului, nu constă doar în stabilirea faptelor, ci și în alegerea unora dintre ele ca fiind mai frapante, mai semnificative decât altele, în desemnarea unor relații între ele; or această muncă de selecție și combinare este în mod necesar orientat nu de căutarea adevărului ci a binelui.....”. Nu trebuie înțeles că primează binele în defavoarea adevărului istoric, ci este vorba de o selecție a valorilor, o negociere permanentă, nu o falsificare a trecutului ci o selectare a acelor fapte care corespund nevoilor prezentului. Todorov mai prezintă și memoria în democrație, văzută ca fiind la fel de periculoasă precum cea din totalitarism. Supra-informarea, supraabundența surselor pe fondul uriașei emotivități, riscă să ducă la aceleași scopuri precum sistemele totalitare, deoarece informațiile apar aproape gata preparate iar o judecată de valoare personală nu mai e implicată. În concluzie mizele memoriei sunt prea importante pentru a fi lăsate în voia entuziasmului și mâniei.

Viața cotidiană nu a fost un domeniu prea studiat deoarece în vremurile acelea studiile legate de natura represivă a regimurilor comuniste nu era o temă prea ușor de abordat. Însă în prezent se cunosc foarte multe despre natura represivă atât la modul general cât și la modul specific al regimurilor naționale, tocmai datorită istoriei orale. Tocmai datorită acestor progrese, viața cotidiană în comunism devine o temă foarte ofertantă prin intermediul căreia se completează și mai hotărât complexul tablou al comunismului.

Viața cotidiană în timpul comunismului apare în Occident destul de târziu. Un studiu relevant este cel coordonat de către doamnele Maria Todorova și Zsuzsa Gille⁶ apărut în 2010.

În cadrul acestui volum sunt prezentate studii din țările Est-europene care au trăit și experențiat la scară 1:1 regimuri comuniste care au lăsat urme adânci în mentalitatea colectivă; cercetătorii care au scris articole pentru acest volum provin din țări precum Bulgaria, România, Ungaria și chiar Kosovo. Însă aceștia nu sunt istorici de specialitate. Cercetările lor s-au bazat în principal pe anchete sociologice (profesia și domeniul de activitate la majorității autorilor). De asemenea se insistă mai mult pe condiția post-comunistă a individului și nu se focusează atât de mult pe viața socială din timpul comunismului. De

⁶ Maria Todorova; Zsuzsa Gille (coord.) - *Post-communist nostalgia*, Berghahn books, New York, 2010.

exemplu avem pentru cazul României două articole, unul semnat de doamna Oana Popescu-Sandu, asistent universitar în cadrul Universității din Indiana pe domeniul literaturii universale. Micul său studiu publicat în volumul adus în discuție, tratează despre *Direcțiile nostalgice în România post-comunistă*, însă acesta este doar subtitlul, titlul mare fiind un citat din melodia trupei Taxi *Criogenia salvează România: Hai să ne congelăm cu toții până-n 2100 și ceva*⁷. Autoarea, se străduiește să arate faptul că în țara noastră, la momentul anului 1999 (anul lansării melodiei) în România exista un predominant sentiment de speranță spre mai bine..

Un alt articol legat de țara noastră este scris de Diana Georgescu, la data publicării fiind doctorandă a Universității din Illinois. Articolul intitulat *Ceaușescu hasn t died: Irony as countermemory in post-communist Romania*, tratează fenomenul nostalgie după Ceaușescu. Însă ea vorbește în termeni generali despre acest fenomen, folosind o abordare strict istorică, factorul psihologic este vag exprimat. Mai mult sau mai puțin, ea vorbește în cadrul studiului său și despre acei *nostalgici* care an de an fac *pelerinaje la mormântul lui Ceaușescu*. Ea le numește drept *manifestări nesănătoase ale nostalgiei*⁸. Însă chiar și cu limitele care se întrevăd la citirea atentă a acestui volum, el poate fi, din punct de vedere istoriografic un bun punct de pornire, sau un reper inițial bun pentru o astfel de cercetare.

În România, în anul 2004 se materializează proiectul regretatului profesor Adrian Neculau în forma volumului de studii pe care l-a coordonat: *Viața cotidiană în comunism*⁹.

În cadrul acestuia, autorii articolelor variază foarte mult: de la foști profesori în perioada interbelică și până la personalități de marcă ale vieții culturale românești (cazul Aurorei Liiceanu). Ei își prezintă nu doar cercetările ci și amintirile și reflecțiile personale ale celor care au avut de suferit de pe urma regimului în toate formele. În acest volum se prezintă subiectele care din punct de vedere psihologic sunt numite *scheme cognitive*, care au rămas în amintirea autorilor. Coadă, cultura penuriei, *micul comerț* sunt câteva dintre subiecte care suscită și azi multe amintiri și patimi. Un exemplu concret îl constituie articolul lui Andrei Cosmovici (*Viața universitară în comunism; o perspectivă psihosociologică*¹⁰) primul care a răspuns invitației regretatului profesorului ieșean de a publica în acest volum. Studiul domnului Cosmovici ne arată cum intelectualitatea a fost practic *lichidată* de către noile

⁷ Oana Popescu-Sandu – *Let s all freeze untill 2100 or so: Nostalgical directions in post-Communist Romania*, în *op.cit.*, p113.

⁸ Diana Georgescu – *Ceaușescu hasn t died*, în *ibidem*, pp154-156.

⁹ Adrian Neculau (coord.) – *Viața cotidiană în comunism*, Polirom, 2004, Iași

¹⁰ Andrei Cosmovici - *Viața universitară în comunism; o perspectivă psihosociologică*, în Adrian Neculau – *op.cit.*, pp47- 58.

autorități, precum și interzicerea sau monopolizarea discursului oficial în materiile umaniste. Autorul dă exemplul istoriei și filosofiei, materie care, alături de psihologie vor fi interzise. Liceele se *specializează* pe materii practice (industrie, agronomie, etc.) iar materiile umaniste sunt cvasi-ignorare. Domnul Cosmovici ne arată în articolul său, cum matematica, fizica și mai târziu chimia devin materii agreate și susținute de regimul comunist. Viața academică devine foarte constrângătoare la nivel discursiv, fiind atent supravegheată de către comisii specializate.

Alte studii se focusează pe cultura penuriei, pe tipologia cozilor, care sunt văzute drept mijloace de socializare și de *construcție a solidarității între oameni*¹¹.

Ce înseamnă nostalgia în termeni **psihologici**? Ce înseamnă să fii nostalgic? Cele mai multe răspunsuri la această întrebare au în centrul lor o conotație pozitivă și redau experiențe plăcute pe care oamenii le re trăiesc, definind astfel sentimentul nostalgic. Amintirile nostalgice sunt amintiri fericite. Având în vedere aceste lucruri, cum apare starea negativă – dispoziția proastă – a unei persoane sau grup de persoane, cum se transformă o stare pozitivă, bună într-o stare cu conotație negativă?

Nostalgia explicată ca stare în aceste condiții expuse mai sus, este un sentiment complex, o emoție, cauzată de **o proiecție greșită a unui eveniment**, și care de cele mai multe ori se manifestă ca o reacție la o percepție confuză și greșit înțeleasă. Idealizarea acestui eveniment trăit în trecut, face ca trăirea să primească noi atribute, mai ales în funcție de restructurările memoriei și reinterpretările fiecărei persoane. Pe scurt, situațiile care declanșează nostalgia sunt emoțiile negative

Din capul locului trebuie subliniat că față de sistemul mnezic individual, care funcționează pe baza a trei componente – encodare, stocare, reactualizare -, memoria colectivă, nu dispune de un dispozitiv similar. Memoria colectivă nu sedimentează experiențele trecutului într-un sistem cumulativ, ci presupune o intervenție continuă în cunoașterea trecutului iar transmiterea despre acesta mai departe se face doar pentru acea informație care este împărtășită de colectiv. Atunci : Cum funcționează memoria colectivă dacă societatea nu posedă un procesor central așa cum este creierul pentru memoria individuală, cum este preservată aceasta?

¹¹ Vezi pentru detalii studiul lui Dan Lungu – *Avatarurile cozii în socialismul de tip sovietic*, precum și studiul lui Paul Cernat – *Cozi și oameni de rând în anii 80*, în Adrian Neculau – op.cit. , pp175-190; 191-200.

Propunem o lucrare de cercetare printr-un demers interdisciplinar – istorie, psihologie socială, semantică – de analiză a acestui construct prin prisma memoriei colective în România post-decembristă.

Design-ul metodologic al cercetării: premise, obiective, ipoteze, metode, instrumente

Premisele cercetării:

Câteva motive au stat la baza cercetării de față și care au determinat designul abordat. Iată care sunt acestea:

1. Până în acest moment, constatăm o insuficientă cercetare științifică cu rezultate controlabile în ceea ce privește trăirile ce exprimă nostalgia după regimul comunist. Cercetările, destul de puțin numeroase, sunt mai des exprimate sub forma unor sondaje de opinie. Trebuie subliniat, fără a contesta valoarea acestora, că sondajele de opinie nu au elemente demografice de bază, - vârstă, ocupație, gen, etc., - nu pot fi validate ca cercetări - nu sunt realizate experimental și nici prin folosirea mai multor grupuri de subiecți pentru a efectua comparații în funcție de diferite variabile.

2. Propunem o lucrare de cercetare printr-un demers interdisciplinar – istorie, psihologie socială, semantică – de analiză a acestui construct prin prisma memoriei colective în România post-decembristă, atât sub aspect calitativ dar și cantitativ, pentru a certifica fenomenul acesta social nu numai pentru neutralitatea axiologică dar mai cu seamă pentru a fi validat din punct de vedere al adevărului istoric. Raportul istorie – memorie trebuie realizat nu numai prin crearea de muzee ci și prin opere științifice.

Operaționalizarea conceptului de nostalgie va fi analizat în special prin integrarea conceptelor de argument / argumentare – semantic; raționament, corectitudine, erori de raționare , compararea argumentelor, găsirea punctului slab dintr-un argument – emoțional; și din punct de vedere social, atât la nivel personal cât și colectiv.

3. Un alt argument în alegerea temei este design-ul de cercetare ca metoda experimentală , încă la început de drum în cercetările istorice, considerăm noi ca cea mai sigură metodă de a verifica impactul pe care îl are la nivel de interes în populație, dar și întărirea științifică a cercetării. Existența unei testări pe grupuri bine definite, ale cărei rezultate să poată fi comparat ca rezultate între membrii grupului cât și între grupuri

experimentale sunt două avantaje ale cercetării experimentale care au dus la alegerea ei pentru cercetarea de față.

Obiective și ipoteze:

Ipoteza de la care am pornit în cercetare a fost că marea majoritate a românilor suferă de nostalgie după un regim considerat *sine die* represiv. Idealizarea acestui eveniment trăit în trecut, face ca trăirea să primească noi atribute, mai ales în funcție de restructurările memoriei și reinterpretările fiecărei persoane.

Ipoteza științifică - Hs - : Există diferențe semnificative între grupurile studiate atât sub aspect al trăirilor nostalgice, emoțional cât și din punct de vedere al fixării în memoria colectivă a trecutului comunist

Ipoteza nulă - Ho - : Nu există diferențe semnificative între grupurile studiate

Obiectivul 1. – Studiul nostalgiei clasei Intelectuali ; Compararea constructelor care definesc nostalgia între membrii grupului.

Obiectivul 2. – Studiul nostalgiei clasei Muncitori ; Compararea constructelor care definesc nostalgia între membrii grupului.

Obiectivul 3. – Studiul nostalgiei clasei Țărani ; Compararea constructelor care definesc nostalgia între membrii grupului.

Obiectivul 4. – Studiul nostalgiei clasei Studenți ; Compararea constructelor care definesc nostalgia între membrii grupului

Obiectivul 5. - Studiul nostalgiei clasei Elevi i ; Compararea constructelor care definesc nostalgia între membrii grupului.

Obiectivul 6. – Studii comparative între grupurile luate în cercetare

Strategii : Studiul se va efectua pe cinci grupe – categorii sociale – nominalizate mai sus. Fiecare grupă este formată din 30 de intervievați, aleși aleatoriu din populație la momentul cercetării. Subiecții aleși sunt instruiți și li se cere să-și exprime acordul scris de a participa la cercetare. Completarea testelor este de tip Grilă de interviu, fără limită de timp, sub rezerva confidențialității.

După strângerea, scorarea testelor și interpretarea probelor calitative se va trece la analiza statistică a rezultatelor folosind programul SPSS .

Metoda de cercetare

Metoda aleasă pentru a testa ipotezele este **cvasi – experimentul**. (manipulările nu sunt făcute de cercetător)

Într-un design cvasi-experimental, experimentatorul *nu are același control asupra variabilelor ca în cazul designului experimental*. Cvasi-experimentele au variabile independente și variabile dependente, dar nu folosesc repartizarea randomizată a participanților pe niveluri ale variabilei independente (pe grupuri experimentale), în cadrul cvasi-experimentului, se compară grupuri non-echivalente

Datorită faptului că nu este posibilă controlarea în totalitate sau cel puțin în cea mai mare parte a variabilelor implicate, designul cercetării este unul cvasi – experimental. De asemenea, grupurile prestabilite de subiecți, sunt distribuiți aleator, face ca aceasta să fie încă o variabilă pe care nu o putem controla, care se adaugă altor aspecte. Subiecții au fost selectați randomizat, dar prin voluntariat, putem să presupunem că cei care s-au înscris în grupul experimental au un interes care ar putea să influențeze pozitiv rezultatele. Nu putem controla ceea ce se întâmplă în afara modificării experimentale propriu-zise (acesta este dezavantajul designul cvasi – experimental față de experimentul de laborator).

Propunem un model holistic de evaluare a nostalgiei. Instrumentul constă într-o grilă de interviu cu 30 de itemi în care subiectul trebuie să aleagă, pe o scala cu cinci trepte, cel mai corespunzător nivel care se potrivește persoanei lui.

Designul cvasi – experimental folosit în această cercetare este multifactorial, variabilele independente - clasificatorii - fiind categoriile sociale luate în studiu : intelectuali, muncitori, țărani, studenți și elevi.

Variabile folosite în cercetare:

- **Independente:** clasificatorii : (impusă de cercetător)
Intelectuali, Muncitori, Țărani, Studenți, Elevi;
- **Dependente:** (vizează comportamentul subiectului)
 - Starea intervievaților din punct de vedere al convingerilor personale cu privire la trecutul nostru comunist; Itemii 1-6
 - Starea intervievaților a trăirilor nostalgice din punct de vedere economic. Itemii 7-12
 - Memoria comunismului – fixarea în memoria colectivă a datelor corecte Itemii 13-16

- Starea intervievaților din punct de vedere emoțional ca distres afectiv, nostalgic; Itemii 17-22;
- Starea intervievaților din punct de vedere micro și macro social ; Statusul personal optimism și speranțe de viitor Itemii 23-30;

INSTRUMENTELE UTILIZATE:

Grila de interviu structurat – este utilizată atunci când aceleași întrebări se adresează tuturor participanților la studiu, și permite compararea rezultatelor (lasă un loc redus flexibilizării și variației în cercetare). Interviul, chestionarul se fundamentează pe asumția că:

1. întrebările sunt astfel formulate încât au aceeași semnificație pentru toți participanții ;
 2. interacțiunea creată în cadrul studiului nu generează diferențe în calitatea colectării datelor.
- Avantajele grilei de interviu* – ușor de administrat, eficientă, ușor de codat și de analizat, permite controlul interviului.

Dezavantajele grilei de interviu -dificultăți în construirea de întrebări pertinente, cercetătorul este limitat la setul de întrebări.

Am construit o grilă de interviu format dintr-un număr de 30 de itemi, împărțită pe cinci paliere:

- Starea intervievaților din punct de vedere al convingerilor personale cu privire la trecutul nostru comunist; Itemii 1-6
- Starea intervievaților a trăirilor nostalgice din punct de vedere economic. Itemii 7-12
- Memoria comunismului – fixarea în memoria colectivă a datelor corecte Itemii 13-16
- Starea intervievaților din punct de vedere emoțional ca distres afectiv, nostalgic; Itemii 17-22;
- Starea intervievaților din punct de vedere micro și macro social; Statusul personal optimism și speranțe de viitor Itemii 23-30;

Notarea s-a făcut pe scara Likert, exprimarea acordului de la 1 la 5

GRILA DE INTERVIU **Scala de interviu**
Inițialele .../..., Vârsta..... Studii S, M, P, Domiciliul U, R,

Instrucțiuni: Pentru fiecare afirmație, vă rugăm să indicați măsura în care sunteți de acord sau împotriva încercuind numărul corespunzător. Încercați să fiți cât mai sinceri și să nu lăsați ca răspunsul la o afirmație să influențeze răspunsul la o alta. Nu există răspunsuri bune și răspunsuri greșite, suntem interesați doar de propria dumneavoastră părere.

Indicați cât de adevărată este fiecare afirmație pentru dumneavoastră .Încercuiți doar un singur număr pe fiecare rând.

	Dezacord total	Dezacord	Neutru	Acord	Puternic de acord
1. În ce măsură sunteți de acord că înainte de 1989 se trăia mai bine, mai decent.	1	2	3	4	5
2.Când vorbiți despre comunism catalogați perioada în termeni pozitivi	1	2	3	4	5
3. Regimul comunist a fost bun pentru poporul român	1	2	3	4	5
4.Astăzi, dumneavoastră regretați căderea comunismului	1	2	3	4	5
5.Regimul comunist a avut o ideologie permisivă care a făcut rău României	1	2	3	4	5
6.Vă aliniați părerii că stratificarea în regimul comunist era mai subtilă, deci mai suportabilă	1	2	3	4	5
7.Credeți că trebuie condamnat sistemul comunist	1	2	3	4	5

8.Discursul politic de după căderea comunismului a ajutat la instalarea democrației	1	2	3	4	5
9.Există posibilitatea ca democrația instaurată în țara noastră să poată fi reversibilă	1	2	3	4	5
10.Credeți ca dispariția economiei socialiste a dus la sărăcirea și scăderea nivelului de trai	1	2	3	4	5
11.Nivelul economic scăzut se datorează unei conduceri „originale”	1	2	3	4	5
12. Lipsa unui proiect național, coerent îi face pe oameni să caute repere în trecut	1	2	3	4	5
13.Liderii actuali care ne conduc folosesc metode comuniste, tipice economiei centralizate	1	2	3	4	5
14.Istorici și analiști politici nu se raportează corect și imparțial la perioada comunistă	1	2	3	4	5

15. Memoria regimului comunist pare să fie, în același timp, relevantă pentru populație, care considera necesară înființarea unui Muzeu Național al Dictaturii Comuniste	1	2	3	4	5
16.Când vă amintiți de regimul comunist vă simțiți: trist, mâhnit, melancolic (n.f)	1	2	3	4	5
17.În viața cotidiană de zi cu zi vă simțiți deznădăjduit, deprimat și lipsit de speranță (n..df)	1	2	3	4	5
18.Când vă gândiți la viitorul D-străsunteți preocupat, încordat, îngrijorat (n.f)	1	2	3	4	5
19.Vă simțiți satisfăcut și optimist cu privire la viitorul dumneavoastră și al familiei dumneavoastră (e.p.)	1	2	3	4	5
20.Simt că am mai multă libertate în luarea deciziilor personale (e.p)	1	2	3	4	5
21.Mi se pare greu să-mi fixez propriile scopuri și să mă gândesc la viitor ca fiind sigur(n.df)	1	2	3	4	5
22.Datorită condiției mele îmi e greu să îmi îndeplinesc responsabilitățile pe care le am față de familia mea. (n.df)	1	2	3	4	5

22. <i>Sunt mulțumit/ă de calitatea vieții mele în acest moment.(e.p.)</i>	1	2	3	4	5
23. Sunt capabil să fac lucrurile la fel de bine ca ceilalți (ss)	1	2	3	4	5
24. Consider că sunt valoros și societatea are nevoie de mine (ss)	1	2	3	4	5
25. În general sunt satisfăcut de mine însumi (ss)	1	2	3	4	5
26. Aș dori mai mult respect față de mine însumi (ss)	1	2	3	4	5
27. Am o atitudine pozitivă față de persoana mea(ss)	1	2	3	4	5
28. Cred că nu vom devenii o națiune respectată până nu ne vom respecta (opt)	1	2	3	4	5
29. Îmi fac griji că viitorul țării mele se va înrăutăți.(opt)	1	2	3	4	5
30. Viitorul mi se pare cenușiu (opt.)	1	2	3	4	5

EXPLICAREA ITEMILOR

Itemul 1. În ce măsură sunteți de acord că înainte de 1989 se trăia mai bine, mai decent.

Cere subiecților să noteze pe scala de la 1-5 credința lor că înainte de 1989 se trăia mai bine. Se urmărește aprecierea general globală;

Itemul 2. Când vorbiți despre comunism catalogați perioada în termeni pozitivi

Referirea la comunism vizează aprecierea sistemului comunist sub aspectul lipsei responsabilității și vinovăției individuale, (aprecieri pozitive), acestea revenind statului totalitar.

Itemul 3. Regimul comunist a fost bun pentru poporul român

Cere intervievaților să facă distincție între aplicarea comunismului la români față de restul țărilor foste comuniste; Se precizează statele care și-au condamnat regimul totalitar și se compară cu noi care nu am reușit încă acest lucru.

Itemul 4. Astăzi, dumneavoastră regretați căderea comunismului

Solicită participanților să-și exprime direct și personal regretul sau nu după regimul comunist;

Itemul 5. Regimul comunist a avut o ideologie permisivă care a făcut rău României

Se referă la ideologia comunistă, modul în care este ea percepută sub aspectul libertăților sau îngrădirilor acelei epoci și care nostalgiei pot să o catalogheze că a permis schimbarea.

Itemul 6. Vă aliniați părerii că stratificarea în regimul comunist era mai subtilă, deci mai suportabilă

Face referire la părerea tot mai răspândită azi, cum că atunci nu era o împărțire așa de evidentă a populației, bogați, săraci, clasa de mijloc etc.; diferențierea socială nefiind de natură economică, era mai subtilă și deci mai suportabilă.

Itemul 7. Credeți că trebuie condamnat sistemul comunist

Cere subiecților să-și exprime părerea cu privire la condamnarea comunismului; Se consideră că funcționarea unei adevărate democrații în țara noastră își are rădăcinile în asumarea clară a condamnării regimului comunist.

Itemul 8. Discursul politic de după căderea comunismului a ajutat la instalarea democrației

Vrea să sublinieze în ce mod discursul politic existent sau nu a influențat instalarea democrației în țara noastră; Vrea să scoată în evidență faptul că am rămas la același discurs comunist care nu-și găsește ecou în democrație.

Itemul 9. Există posibilitatea ca democrația instaurată în țara noastră să poată fi reversibilă

Vrea să scoată în evidență dacă partea de nostalgici speră la reinstaurarea regimului comunist sau nu;

Itemul 10. Credeți ca dispariția economiei socialiste a dus la sărăcirea și scăderea nivelului de trai

Itemul subliniază adoptarea politicilor economice greșite, de fapt lipsa acestora

Itemul 11. Nivelul economic scăzut se datorează unei conduceri „originale”

Completează itemul anterior și se referă la politici economice mascate sub scuza adaptării la condițiile țării noastre.

Itemul 12. Lipsa unui proiect național, coerent îi face pe oameni să caute repere în trecut

Lipsa de proiecte coerente și transpartinice, criza de identitate și valorizarea ca națiune

Itemul 13. Liderii actuali care ne conduc folosesc metode comuniste, tipice economiei centralizate

Incapacitatea liderilor postdecembriști de a crea politici clare și coerente care să satisfacă nevoile economice și sociale de bază.

Itemul 14. Istorici și analiști politici nu se raportează corect și imparțial la perioada comunistă.

Subliniază rolul istoricilor și analiștilor politici în gestionarea trecutului, importanța raportării acestora la evenimentele istorice.

Itemul 15. Memoria regimului comunist pare să fie, în același timp, relevantă pentru populație, care considerând necesară înființarea unui Muzeu Național al Dictaturii Comuniste

Rolul artefactelor de păstrare în memoria colectivă a datelor istorice corecte, nu permite societății amnezii sociale sau reevaluări ale trecutului contrafăcute după nevoile unor noi regimuri.

Itemul 16. Când vă amintiți de regimul comunist vă simțiți: trist, mâhnit, melancolic (n.f)

Scoate în evidență trăirile de tipul emoțiilor negative funcționale, modul cum acestea ajută sau nu subiectul

Itemul 17. În viața cotidiană de zi cu zi vă simțiți deznădăduit, deprimat și lipsit de speranță (n.df)

Subliniază emoțiile negative disfuncționale, modul cum acestea creează distres afectiv ce encodează trăiri de regret și nostalgie.

Itemul 18. Când vă gândiți la viitorul D-estră sunteți preocupat, încordat, îngrijorat (n.f)

Emoții cu referire la viitorul subiectului care pot fi benefice.

Itemul 19. Vă simțiți satisfăcut și optimist cu privire la viitorul dumneavoastră și al familiei dumneavoastră (e.p.)

Itemul urmărește starea de bine și capacitatea de a fi optimist - propria persoană -

Itemul 20. Simt că am mai multă libertate în luarea deciziilor personale (e.p)

Emoții pozitive, bune pentru subiect.

Itemul 21. Mi se pare greu să-mi fixez propriile scopuri și să mă gândesc la viitor ca fiind sigur (n.df)

Vizează pesimismul și lipsa de speranță – propria persoană -

Itemul 22. Sunt mulțumit/ă de calitatea vieții mele în acest moment.(e.p.)

Starea de bine personal și emoțional – propria persoană -

Itemul 23. Sunt capabil să fac lucrurile la fel de bine ca ceilalți (ss)

Capacitatea de autoevaluare personală

Itemul 24. Consider că sunt valoros și societatea are nevoie de mine(ss)

Încrederea în propria valoare

Itemul 25. În general sunt satisfăcut de mine însumi(ss)

Satisfacția personală

Itemul 26. Aș dori mai mult respect față de mine însumi (ss)

Nevoia de apreciere

Itemul 27. Am o atitudine pozitivă față de persoana mea(ss)

Statusul social și personal

Itemul 28. Cred că nu vom devenii o națiune respectată până nu ne vom respecta (opt)

Optimismul general ca evaluare la nivel național

Itemul 29. Îmi fac griji că viitorul țării mele se va înrăutăți. (opt)

Pesimismul ca evaluare la nivel național

Itemul 30. Viitorul mi se pare cenușiu (opt.)

Optimismul la nivel personal

Itemul 31. Neasigurarea realizării drepturilor și libertăților de bază și în special, calitatea scăzută a vieții, influențează negativ realizarea unei securități la toate nivelurile. (opt)

Se refera la securitatea umană, la componentele de bază ale acesteia, si vrea sa sublinieze ca individul nu se simte protejat (sistemele de securitate națională, regională sau globală nu se pot construi în medii în care individul nu este protejat)

Stima de sine (SS) este o orientare pozitivă sau negativă față de sine ; o autoevaluare globală a valori personale.

SS = totalitatea gândurilor și sentimentelor individuale, cu referire la sine însuși la un obiect;

Rosenberg spune că forțele sociale modelate, oferă un set caracteristic de experiențe, care sunt interpretate active de către indivizi ca formarea conceptului de sine. (Cel puțin 4 principii teoretice - psihologice-cheie : aprecierea, comparațiile sociale, auto-atribuirile și egocentrismul, - stau la baza formării constructului de stima de sine).

Încercetarea de față, SS este analizată ca o variabilă interdependent, interpusă, pornind de la premise că SS este o caracteristică stabilă a adulților (nu este ușor de manipulat). De asemenea, precizăm că am ales-o deoarece credem că SS nu poate fi *învățată*, mai degrabă aceasta se dezvoltă prin experiențele individuale de viață.

Scala SS poate fi folosită cu titlu gratuit pentru cercetare cu mențiunea de a se nota autorul Dr. Morris Rosenberg.

Rezultate preconizate

Prin intermediul metodologiei mai sus menționate, luând și analizând fiecare lot în parte putem identifica cum și în ce măsură se manifestă sentimentul de nostalgie după comunism. Astfel în cazul loturilor de intelectuali, studenți, țărani și muncitori, se va face o analiză comparativă a rezultatelor obținute de pe urma chestionarelor, pe baza cărora se va completa cu o analiză a discursului narativ al nostalgiei pentru fiecare categorie socială în parte.

În cazul lotului elevilor, cercetările de suprafață indică faptul că avem de-a face cu un fenomen pe care îl numesc *memoria comunismului ca memorie distantă*. Credem că pentru elevi, comunismul se înfățișează ca fiind un eveniment dintr-un trecut îndepărtat ce este adus în fața lor de către cei mai apropiați membrii ai familiilor sale (părinți, bunici, unchi, etc.) sau de amintirile acestora povestite elevilor. Prin urmare, acestora li se impune (în mod indirect) o perspectivă asupra regimului comunist. Prin intermediul metodologiei enunțate vom putea confirma sau dimpotrivă, infirma ipotezele de cercetare cu care un asemenea studiu ar porni.

BIBLIOGRAFIE

1. Baicoianu A.- *(Ab)uzuri ale memoriei în postcomunism și postcolonialism*, în *Observator Cultural*, Nr.214/ 2014.
2. Beck; Aron T-*Cognitive therapy for emotional disorders*, International University Press, New York;1976

3. Curșeu; Lucian Petru - *Grupurile în organizații*, Ed. Polirom, Iași, 2007
4. Chelcea; Septimiu - *Psihosociologia. Teorie și aplicații*. Ed. Economica. București, 2004.
5. Cooke; Paul - *Representing East Germany since unification; From colonization to nostalgia*, Berg Publishers, New York, 2005
6. David, Daniel - *Psihologie clinica și psihoterapii – Fundamente* Ed Polirom, Iași 2006
7. David Daniel și colab. - *Psihoterapie și hipnoterapie cognitive-comportamentală*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2000
8. Davis, Fred, (1979), *Dorinta de ieri: o sociologie a Nostalgia*. Free Press, New York, 1979
9. Dominic Boyer - "*Ostalgie și Politica de viitor, în Germania de Est*" în *Cultura publică* p:361-381;
10. Hoffman, Walter, și colab. - *A meta-analysis on the correlation between the Implicit Association Test and Explicit Self-report Measures* în *Pers. Sociology. Bulletin.*, 31/2005, pp 1369-1385.
11. Ilut Petru. - *Psihologia sociala și sociopsihologia*. Polirom, Iasi, 2009
12. Jankelevitch Vladimir- *Ireversibilul și nostalgia*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1999, p 287
13. Schacter, Donald L- *Implicit memory: History and current status* în *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, nr 12/1987, pp 501-518;
14. Smith, E. E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. L., Loftus, G. R., Bem, D. J. & Maren, *Introducere în psihologie*. Ediția a-XIV-a. Editura Tehnică, București, 2005;
15. Miclea, M. (2000). *Psihologie cognitivă. Modele teoretico-experimentale*. Editura Polirom, Iași.
16. Opre, A. (2002). *Inconștientul cognitiv. Percepție subliminală și memorie implicită; aplicații în psihoterapie și publicitate*. Editura ASCR, Cluj-Napoca;
17. Surcinelli, Paolo și colab.- *Facial emotion recognition in trait anxiety*, în *Journal of Anxiety Disorders*, nr.20/2006, pp110-117;
18. Todorov, Tzvetan – *Abuzurile memoriei*, Ed. Armacord, Timișoara, 1999.
19. ” ”- *Hope and Memory. Lessons from the Twentieth Century*. Princeton: Princeton University Press. 2003.